

Šogad atceramies

VĒSTURNIEKAM VILIM BIĻĶINAM – 125

Vilis Biļķins pieder tai latviešu vēsturnieku paaudzei, kura ieguva augstāko izglītību un uzsāka zinātnisko darbību starpkaru periodā. V. Biļķinam ir atzīstami nopelni senāko rakstīto vēstures avotu par baltu tautām tulkošanā, skaidrošanā un popularizēšanā daudzu gadu desmitu garumā 20. gs. 20.–70. gados, dzīvojot Latvijā, gan trimdas apstākļos ārzemēs.

V. Biļķins dzimis 1887. gada 6. jūlijā Zālītes pagastā. Beidzoties Pirmajam pasaules karam viņš atgriezās Latvijā kopā ar Imantas pulku. Studijas LU V. Biļķins pabeidza 1927. gadā, specializējoties Latvijas viduslaiku vēsturē. Viņa pirmie zinātniskie pētījumi: *Vulgātas, breviāra un misāles pēdas Indriķa Livonijas hronikā* (*Die Spuren von Vulgata, Brevier und Missale in der Sprache von Heinrichs Chronicon Livoniae*, 1928) un *Indriķa Livonijas hronika Vidus laiku gara gaismā* (1931) bija nozīmīgi darbi, gatavojot Indriķa hronikas tulkojumus latviešu valodā (1936; 1993), kā arī tad, kad šo hroniku izdeva citās valodās. Jāņem vērā, ka Indriķa hronikas autors savā darbā no Bībeles un sprediķu grāmatām ir pārņēmis ~1000 vārdkopu vai izteicienu.

V. Biļķins strādāja par skolotāju vidusskolās (1928–1935) un pēc tam kļuva par Rīgas pilsētas arhīva direktoru (1935–1944). Viņš pievērsās Atskaņu hronikas (*Pētījums par Rīmju hroniku*, 1935), zemgaļu (*Nameiķis un viņa laikmets*, 1935; *Seno zemgaliešu raksturojums*, 1937), kuršu (*Kuršu brīvības cīņas*, 1936) un latgaļu–lībiešu attiecību izvērtējumam tai laikā, kad vietējo tautu vidū 13. gs. tika izplatīta kristīgā ticība.

Sakarā ar Rīgas arhīva evakuāciju 1944. gadā V. Biļķins devās uz Rietumu valstīm, kur palika kā trimdinieks. Viņš strādāja Vācijā par latviešu ģimnāzijas skolotāju un bija Baltijas Universitātes lektors (1945–1949). V. Biļķina publikācijas liecina, ka 40.–70. gados viņš ir paplašinājis un padziļinājis savu jau agrāk uzsāktu baltu tautām veltīto rakstīto vēstures avotu analīzi. Latviešu vēsturnieku pirmajā konferencē trimdā 1948. gada janvārī V. Biļķins nolasīja referātu par baltu tautu tirdznieciskajām aktivitātēm (*Baltu ārtirdzniecība*), kas ieskicēja rakstīto vēstures avotu ziņas par baltiem no vissenākajiem laikiem līdz 15. gadsimtam. Sekoja virkne populārzinātnisku publikāciju: *Par baltu tautu dziedāšanu un dziesmām no 9. līdz 13. gadsimtenim* (1949), *Viestarts kā zemgaliešu valstsvīrs* (1953), *Ieroču sagāde senajās baltu tautu zemēs* (1954), *Gilberta no Lannoa ziņas*

par senlatvju tautām (1955), *Baltijas valšķu un valdnieku apzīmējumi viduslaiku tekstos* (1957), *Vulfstana vēstījums par aistiem* (1958) u.c.

Starptautisku uzmanību izpelnījās V. Biļķina darbs par Indriķa hronikas autora personību (*Indriķa hronikas autors. Mīts un patiesība*, 1958), ko, tulkotu zviedru valodā (*Problemet om "Henricus de Lettis" nationalitet*), publicēja žurnāls *Historisk tidskrift* (1962). Šajā pētījumā V. Biļķins analizēja latīņu valodas gramatiskās konstrukcijas "latgaļu Indriķis" (*Henricus de Lettis*) rašanos, kad hronists kā svešzemnieks sarunās ar Satezeles lībiešiem raksturoja savu priesteram amatu pie latgaļiem. V. Biļķins pamatoti oponenta tiem autoriem, kuri Indriķi uzskatīja par vietējās izcelsmes – no Imeras latgaļiem nākušu hronistu. Jāatzīmē, ka Indriķa hronikas teksta analīze V. Biļķinu ir nodarbinājusi visu radošo mūžu, jau sākot ar pirmo rakstiņu studiju gados (*Ko nozīmē Indriķa hronikā vārdi "humiles et despecti"*, 1921) līdz plašajam rakstam par 13. gs. hroniku autoriem (*Die Autoren der Kreuzzugszeit und das Milieu Livlands und Preussens*, 1974).

V. Biļķins pārstrādāja, papildināja un no jauna izdeva savus darbus par kuršiem (*Kursa un kuršu cīņas*, 1967, 284 lpp.) un zemgaļiem (*Zemgaliešu brīvības cīņas*, 1973, 256 lpp.). Viņa pētījums par sēļiem (*Sēlija un Dienvidkursa*, 219 lpp.), kas pabeigts 1973. gadā, iznāca pēc autora nāves ASV Sēļzemnieka apgādā 1992. gadā. Viņš ir publicējis daudzus populārzinātniskus rakstus periodikā – *Ceļa Zīmēs*, *Daugavas Vanagu Mēnešrakstā*, *Sauksmē* u.c. izdevumos par viduslaiku autoriem (Kasiodors, Jordāns, Einhards u.c.) un to sniegtajām ziņām par baltu tautām.

V. Biļķina zinātniskais darbs ir augsti novērtēts, cildinot viņu kā tādu Latvijas senākās vēstures historiogrāfijas veidotāju, kurš to ir attīrījis no agrāk pieļautajām romantiski nacionālām hipotēzēm, pakļaujot tās zinātniski pamatotai kritikai (*Latvju enciklopēdija 1962–1988*. Lincoln, Nebraska, I sēj., 1983, 192. lpp.).

Vilis Biļķins miris Bilefeldē Vācijā 1974. gada 14. jūlijā.

Ēvalds Mugurēvičs